

Wolfgang Amadeus Mozart, Κουαρτέτο εγχόρδων σε Ντο-μείζονα, KV 465 (1785): I. Adagio – Allegro, μ. 23-44

Το επιλεγμένο απόσπασμα συνιστά το κύριο θέμα του Allegro, το οποίο είναι γραμμένο σε μορφή σονάτας. Πρόκειται για ένα αυτοτελές τμήμα στην Ντο-μείζονα σε δομή περιόδου, οι δύο επιμέρους φράσεις της οποίας οργανώνονται προσέτι ως προτάσεις.

Η εναρκτήρια φράση (μ. 23-30) είναι – κατά πολύ – συντομότερη από εκείνη που την διαδέχεται, ενώ ασθενέστερη εν προκειμένω δεν είναι μονάχα η τελική πτώση (μισή στο μ. 30, έναντι της τέλει που πραγματοποιείται παρακάτω, στο μ. 43) αλλά και η υφή (στην αρχική αυτή φράση μετέχουν μόνο τα τρία υψηλότερα όργανα του συνόλου, χωρίς το βιολοντσέλλο) καθώς και το επίπεδο της δυναμικής (το οποίο εδώ παραμένει σταθερά χαμηλό: *piano*). Η δίμετρη βασική ιδέα αποτελείται από δύο διακριτά μοτίβα, εκ των οποίων το ένα επεκτείνει με γοργά ανιόντα βήματα την συγχορδία της τονικής (μ. 23), ενώ το άλλο δημιουργεί μία παρατεταμένη επέριση επί της συγχορδίας της υποδεσπόζουσας σε δεύτερη αναστροφή (μ. 24)· αμφοτέρα αναδιατυπώνονται έπειτα στο παράλλαγμα των μ. 25-26, κινούμενα από την δεσπόζουσα (σε πρώτη αναστροφή αλλά και σε ευθεία κατάσταση) προς την τονική (σε πρώτη αναστροφή). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και οι τρεις φωνές αποκτούν σε αυτό το σημείο αξιοπρόσεκτη μελωδική κινητικότητα με ποικιλία ξένων φθόγγων (επερείσεων, διαβατικών φθόγγων, καθυστερήσεων και ποικιλμάτων), δίχως ωστόσο το γεγονός αυτό να δυσχεραίνει την αναγνώριση της βασικής αρμονικής διαδοχής των τριών κυρίων βαθμίδων με αφετηρία και τερματισμό την συγχορδία της τονικής. Με την παροδική μεσολάβηση μίας δεσπόζουσας σε πρώτη αναστροφή στο τέλος του μ. 26, η συνέχιση της προτάσεως ανοίγει επίσης από την τονική στο μ. 27, το οποίο εν πρώτοις μοιάζει να αποπειράται την προσθήκη ενός ακόμη παραλλάγματος της βασικής ιδέας. Εντούτοις, η αντικατάσταση του δεύτερου μοτίβου από ένα νέο, συντομότερο και ιδιαιτέρως αλματώδες, στην αρχή του επόμενου μέτρου δημιουργεί ένα νέο μονόμετρο πρότυπο, από άρση προς θέση, το οποίο από τα μ. 27b-28a (V^6 , $vi - IV^6$) αλυσιδοποιείται κατόπιν στα μ. 28b-29a (vii^6/IV ή ii^6/ii , $III^+/ii - ii^6$) αλλά και – σε μία ακόμη πιο δραστικά συρρικνωμένη μορφή – στο εσωτερικό του μ. 29 ($vii^6/ii - ii$), αποφέροντας μία χαρακτηριστική για την παρούσα περίπτωση διαδικασία προϊούσας αποσπασματοποίησης που συμπορεύεται ουσιαστικά και με την εκδήλωση της πτωτικής διαδικασίας, στον βαθμό που η αρμονική λειτουργία της προδεσπόζουσας έχει ήδη εισαχθεί από το μέσον του μ. 28 και επεκτείνεται διαμέσου της μετέπειτα τονικοποίησης της σχετικής της υποδεσπόζουσας μέχρι την έλευση της διπλής δεσπόζουσας μεθ' εβδόμης σε πρώτη αναστροφή στο τέλος του μ. 29, πριν από την τελική εμφάνιση της συγχορδίας (και, παράλληλα, αρμονικής λειτουργίας) της δεσπόζουσας στο μ. 30. Ένα σύντομο γέμισμα τομής στο πρώτο βιολί συνδέει εν συνεχεία το πέρας της αρχικής αυτής φράσεως με την έναρξη της επομένης.

Σε αυτήν, το σκέλος της παρουσίασης της προηγούμενης προτάσεως αναδιατυπώνεται σε υψηλότερο επίπεδο δυναμικής στα μ. 31-34 κι επάνω σε μιαν ελαφρώς απλούστερη αρμονική εναλλαγή I – V και V – I ανά μέτρο, η οποία διευκολύνει πρωτίστως τον αντιστικτικό εμπλουτισμό της τετράφωνης πλέον γραφής με μία μονόμετρη συνοδευτική φιγούρα που εισάγεται μιμητικά από το τσέλλο στην βιόλα σε απόσταση οκτάβας και με εναλλαγές ως προς την μετρική της τοποθέτηση (από θέση προς άρση αλλά και από άρση προς θέση, αντίστοιχα)· κατ' αυτόν τον τρόπο, τμήμα της συνοδείας της βασικής ιδέας και του παραλλάγματος εισχωρεί στην έναρξη της εκάστοτε ακόλουθης δομικής μονάδας κατά τα πρώτα στάδια εξέλιξης της παρούσας φράσεως. Επί της ουσίας όμως τίποτε δεν μεταβάλλεται ριζικά και μάλιστα το μ. 35 ανοίγει το δεύτερο σκέλος της φράσεως αυτής σε πλήρη αντιστοιχία προς το μ. 27 της προηγούμενης φράσεως. Επιπλέον, στα μ. 35b-37a παρατηρείται η ίδια μετρική μεταβολή που ελάμβανε χώραν και στην πορεία της συνέχισης της επικεφαλής φράσεως της περιόδου, καίτοι εδώ η αποσπασματοποίηση σε μονόμετρα από

άρση προς θέση δεν συμβαδίζει πλέον με κάποια αλυσιδοποίηση, αφού η πρότυπη τονικοποίηση της υποδεσπόζουσας τώρα απλώς επαναλαμβάνεται (V^2/IV και IV^6 , στα μ. 35b-36a / 36b-37a), ενώ η ακόλουθη διακοπή της (στο μ. 37b) οδηγεί τελικά σε μία επιπρόσθετη, δεύτερη φάση εξέλιξης της συνέχισης, η οποία, αποκαθιστώντας την αρχική μετρική οργάνωση, αποτελείται από δύο μονόμετρα που διατηρούν τον ήδη πυκνότερο αρμονικό ρυθμό (μ. 38-39: $V^7/ii - V/V$, $V^7 - vi$) κατά το πέρας της μακράς επέκτασης της εναρκτήριας αρμονικής λειτουργίας της τονικής. Έτσι, η πτωτική διαδικασία λαμβάνει χώραν σε ένα διακριτό τετράμετρο από εκεί και ύστερα (μ. 40-43a: $ii^6 - V^7$, $I^6 - I$, $ii^6 - V^7$, I) και μάλιστα υποχρεώνεται σε επανάληψη εξαιτίας της αποφυγής της τέλει πτώσεως στο μ. 41, προτού η επιτυχημένη υλοποίησή της προεκταθεί εν τέλει σε ένα καταληκτικό δίμετρο (μ. 43-44) που επισυνάπτεται στο κλείσιμο αυτής της δεύτερης και σχεδόν διπλάσιας σε έκταση φράσεως της ευρύτερης περιόδου (στην συμμετρική διάρθρωση $2x2 + 4$ μέτρων της αρχικής φράσεως, αυτή αντιπροτείνει ένα πολύ πιο εκτεταμένο δεύτερο σκέλος: $2x2$ [παρουσίαση] + $3+2$ [συνέχιση] + 4 [πτώση] συν 2 ακόμη μέτρα [κατακλείδα] σε επικάλυψη). Σημειωτέον, εξ άλλου, ότι και το μ. 44 έχει διττό ρόλο στο πλαίσιο της συνολικότερης μορφής, αφού χρησιμεύει παράλληλα ως απόληξη του κυρίου θέματος αλλά και ως εφελτήριο για ένα νέο τμήμα που ξεκινά σε επικάλυψη με την σύντομη καταληκτική προέκταση αυτού που απετέλεσε αντικείμενο της παρούσας εξέτασης.

17 Μαρτίου 2022
Ιωάννης Φούλιας